

Ngắm Ao Thu, Ngõ Trúc trong Chùm Thơ Thu của Cụ Nguyễn Khuyến

Năm tháng trôi qua, nơi ra đời 3 bài thơ Thu bất hủ vẫn giữ được vẻ đẹp hương đồng cỏ nội của vùng đồng quê chiêm trũng.

Trải qua nhiều năm, ngôi nhà của Tam Nguyên Yên Đổ - Nguyễn Khuyến (đỗ Tam Nguyên năm 1864 – 1865) một trong những cây đại thụ của văn học dân tộc, vẫn giữ được nét đặc trưng của vùng đồng quê chiêm trũng. Nhà của cụ Nguyễn Khuyến ở làng Vị Hạ, xã Trung Lương, huyện Bình Lục, tỉnh Hà Nam nay đã trở thành Di tích lịch sử văn hóa cấp Quốc gia.

Cổng vào nhà cụ Nguyễn Khuyến rêu phong, cổ kính, ở trên có ghi ba chữ nho “Môn Tử Môn”. Ông Nguyễn Thanh Tùng, hậu duệ đời thứ 5 của nhà thơ Nguyễn Khuyến giải thích: “Môn Tử Môn” có nghĩa là cửa ra vào của học trò, đây là một lời răn dạy nghiêm khắc về đạo làm trò của cụ.

"Mặc dù cụ Nguyễn Khuyến là quan to nhưng cổng lại nhỏ hẹp, nhô hẳn ra ngoài hơi hình chữ V, ý của cụ là nhắc đất này chỉ dành cho con trượng", ông Tùng thuyết minh.

Qua cửa “Môn Tử Môn” là một không gian rất giản dị. Nhà từ đường xây theo phong cách truyền thống, phá cách. ông Tùng cho biết. *“Ngôi nhà có 7 gian, ngoài là đại tế, trong là hậu cung. Chỉ những người được sắc phong thân thì mới được xây như thế này. Hai cây nhãn trước cửa và một cây bên hiên nhà do cụ Nguyễn Khuyến vào cung sinh nhật vua và xin 3 hột nhãn về nhà trồng, ý nghĩa là bâng nhãn đổ đầu ba khoa”,*

Ngôi nhà được làm lại năm 2013, toàn bộ gỗ lim của ngôi nhà được mua từ bên Lào, bên trong treo những hình ảnh, cảnh trường thi, lễ xướng danh khóa thi 1871 và hình ảnh cụ Nguyễn Khuyến lúc đỗ Tam Nguyên. Giữa nhà tế lễ và hậu cung là một khoảng sân nhỏ hình chữ Nhị, theo ông Tùng giải thích, cách xây hình chữ Nhị như thế này chỉ những người nào có sắc phong thần mới được xây, dân thường không được xây. Nhà hậu cung thấp hơn nhà tế lễ là hàm ý mọi sự tinh hoa của trời đất đổ về thấp, vun đắp cho linh hồn các cụ được tươi tốt. Các chữ viết trên cột đều do cụ Tam Nguyên viết.

Ban thờ cụ Tam Nguyên. Theo ông Tùng, ngôi nhà này nguyên bản được cụ thân sinh của cụ Tam Nguyên dựng lên cách đây trên dưới 200 năm. Bức tượng tạc Tam Nguyên Yên Đổ chống gậy trúc, khoan thai nhìn trời xanh của nhà điêu khắc Dương Đình Khoa tặng.

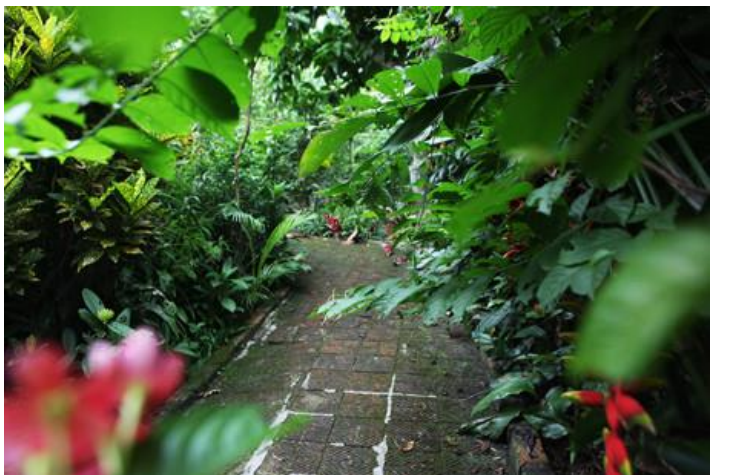
Bên trong từ đường là những nghiên bút, sắc phong, câu đối gọi lên những lớp lãnh khoa bảng một thời. Đó là tấm biển “Ân tứ vinh quy”, “Nhị giáp tiến sĩ” do vua Tự Đức ban cho Tam Nguyên Yên Đổ. Ông Tùng cho hay: “Câu đối trên thân cây dừa của cửa tiến sĩ tổng đốc Ninh Thái ngày xưa, nay là tỉnh Thái Bình. Biết cụ Tam Nguyên rất dân dã và rất mến quê hương nên tổng đốc đã tặng cụ câu đối bằng thân cây dừa khi cụ đỗ đầu ba khoa”.

Cuốn thư của cụ Dương Khuê tặng cụ Tam Nguyên khi cụ đỗ đầu ba khoa. Khi cụ Nguyễn Khuyến đỗ đầu ba khoa, nhà vua ban tặng cho cụ bà (vợ Tam Nguyên) chiếc mũ.

Hình ảnh cụ Tam Nguyên trong Lễ xướng danh khóa thi 1871 và hình ảnh cụ Nguyễn Khuyến lúc đỗ Tam Nguyên Yên Đổ. Du khách thăm nhà cụ Tam Nguyên sau khi thắp hương ở nhà hậu cung có thể ghé thăm “ngõ trúc quanh co” và “ao thu lạnh lẽo” trong chùm thơ Thu của cụ.

Vườn rộng rào thưa... nay rất nhiều nhãn và có đường lát gạch cho khách tham quan. Du khách như lạc vào khu vườn cổ tích với nhiều loài hoa, cây lá xanh biếc, có tiếng chim, tiếng ve kêu, có bướm bay đuổi nhau trong kẽ lá.

THU ĐIẾU

Ao thu lạnh lẽo, nước trong veo
Một chiếc thuyền câu bé tẻo teo
Sóng biếc theo làn hơi gợn tí
Lá vàng trước gió khẽ bay vèo
Chòm mây lơ lửng trời xanh ngắt
Ngõ trúc quanh co, khách vắng teo
Tựa gối ôm cần lâu chẳng được
Cá đâu đớp động dưới chân bèo .

Nguyễn Khuyến

THU VỊNH

Trời thu lạnh ngắt mấy tầng cao
Cần trúc lơ phơ gió rì rào
Nước biếc trông như tầng khói phủ
Song thưa để mặc bóng trăng vào
Mấy chòm trước dậu hoa năm ngoái
Một tiếng trên không ngỗng nước nào
Nhân hứng cũng vừa toan cất bước
Nghĩ ra lại thẹn với ông đào

Nguyễn Khuyến

THU ẨM

Năm gian nhà cỏ thấp lè tè
Ngõ tối đêm sâu đóm lập loè
Lưng dậu phát phơ màu khói nhạt
Bờ ao lóng lánh ánh trăng loe
Da trời ai nhuộm màu xanh ngắt
Mắt lão không vầy cũng đỏ hoe
Rượu tiếng rằng hay, hay chả mấy
Độ năm ba chén đã say nhoè

Nguyễn Khuyến